

Nghiên cứu pháp luật từ góc nhìn kinh tế và chính sách công

Nội dung thảo luận ngày 04/08/2016

- Vì sao trong nghiên cứu kinh tế & chính sách công có thể cần quan tâm đến khía cạnh pháp luật?
- Mỗi quan hệ giữa pháp luật & phát triển kinh tế: Hai góc nhìn vĩ mô và vi mô.
- Những điều cần biết khi phải nghiên cứu pháp luật trong các nghiên cứu kinh tế & chính sách công: Tóm lược các phương pháp nghiên cứu luật học
- Mỗi quan hệ giữa nghiên cứu kinh tế, chính sách công và luật học: Một vài gợi ý hợp tác tiến tới đào tạo tiến sĩ với phương pháp Kinh tế học pháp luật (Law and Economics)

Pháp luật và kinh tế: Từ góc nhìn vĩ mô

➤ Karl Marx:

- ➔ Nhà nước và pháp luật tương ứng với chế độ sở hữu về tư liệu sản xuất => pháp luật là thượng tầng phản ánh quan hệ sở hữu
- ➔ Mâu thuẫn đối kháng, bạo lực cách mạng, thay đổi chế độ sở hữu => cách mạng vô sản tạo ra nhà nước XHCN

➤ Max Weber:

- ➔ Nhà nước và pháp luật hiệu quả => làm cho can thiệp của nhà nước vào đời sống kinh tế trở nên dự báo trước được => hạn chế cai trị tùy tiện => bảo đảm tự do sở hữu, tự do kế hoạch và tiệm cận công lý => pháp luật là hạ tầng đảm bảo cho kinh tế phát triển

Weber: Xã hội học pháp luật

- Đặc tính của pháp luật hiệu quả:
 - Có tính khái quát cao
 - Có khả năng áp dụng chung cho toàn xã hội
 - Có hiệu lực bắt buộc phải tuân thủ đối với mọi chủ thể
 - Có hệ thống công chức chuyên nghiệp và quan liêu thừa hành: tuân thủ đúng hình thức, quy trình, thủ tục hành chính
- [Luật tốt] + [Thực thi tốt] = [Hiệu quả kinh tế tốt]
- [Luật] <= con người => [Thị trường]
- Thể chế chính thức ⇔ Thể chế phi chính thức

Luật tốt: đo lường chất lượng pháp luật

- **Đo lường chất lượng văn bản pháp luật dựa trên quy phạm**
 - OECD
 - Các tiêu chí của Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật 2008
 - WGI từ 1996 cho đến nay
 - PAPI (UNDP)
- **Đo lường qua khảo sát thể chế cạnh tranh/thay thế (nhìn nhận pháp luật như một thể chế xã hội)**
 - Luật pháp như một thể chế (xây dựng, vận hành, thay đổi)
 - Luân cạnh tranh với các thể chế khác (phi chính thức, thể chế nước ngoài)
 - Điều tra của WB, UNDP, ví dụ Doing Business 2015
- **WJP: 16 công cụ đo lường chất lượng nền pháp quyền**
 - www.worldjusticeproject.org

OECD: Các yêu cầu cho văn bản pháp luật tốt

- Phục vụ các mục tiêu chính xác, rõ ràng đã ấn định trước;
- Có cơ sở pháp luật, thực tiễn chắc chắn;
- Mang lại lợi ích nhiều hơn là chi phí, có tính tới tác động phân bổ trên toàn xã hội, các yếu tố kinh tế, xã hội và môi trường;
- Giảm thiểu chi phí và tác động lệch lạc tới thị trường;
- Khuyến khích cạnh tranh, thông qua khuyến khích thị trường và các phương pháp tiếp cận dựa trên cơ sở mục tiêu đã định;
- Rõ ràng, đơn giản, thiết thực đối với người sử dụng,
- Phù hợp, tương thích với các chính sách, pháp luật khác;
- Tương tích ở mức độ tối đa đối với các nguyên tắc về khuyến khích cạnh tranh, thương mại trong pháp luật quốc gia và các điều ước quốc tế

Pháp luật và phát triển: Một góc nhìn vi mô

- R Coase: Coase Theorem: Chi phí giao dịch
- Quyền
 - Được tạo ra bởi luật
 - Được tạo ra bởi hợp đồng
- Chi phí giao dịch
 - Chi phí nhận diện
 - Chi phí thương lượng
 - Chi phí thi hành, cưỡng chế thi hành

Nhìn nhận từ góc độ vi mô

- **Thuyết vị lợi và luật**
- **Thuyết hiệu quả, cân bằng và luật**
 - Ví dụ: Luật đình công, luật thuế
- **Thuyết về chi phí giao dịch và luật**
 - Ví dụ: Luật công ty, Luật hợp đồng, Luật tài sản
- **Lý thuyết trò chơi và luật**
 - Ví dụ: Giải quyết tranh chấp
- **Hàng hóa công và luật**
 - Ví dụ: Luật Bảo vệ môi trường, Luật SHTT
- **Hiệu ứng mạng và luật**
 - Ví dụ: Pháp luật liên quan đến thương hiệu, tiêu chuẩn, quy chuẩn
- **Thông tin bất cân xứng và luật**
 - Ví dụ: Luật bảo hiểm, chứng khoán
- **Kinh tế học thể chế và luật**
 - Ví dụ: thể chế cạnh tranh, chứng khoán, đăng ký thông tin

Tổng quan về phương pháp của luật học

- Phương pháp nghiên cứu học thuyết pháp lý truyền thống:
Làm thế nào để tìm ra luật và hiểu luật? (**Doctrinal Research**)
 - **F**: Sự kiện (Facts)
 - **I**: Vấn đề (Problem/Issue)
 - **F**: Tìm luật thực định (Finding law)
 - **R**: Biện luận, lập luận (Reasoning)
 - **D**: Quyết định (Claim, Award, Verdict)
- Phương pháp nghiên cứu cải cách pháp luật: **Legal Reform Research**
 - Luật đáng ra, nên phải như thế nào, kiến nghị sửa luật
- **Interdisciplinary Research**: Các phương pháp liên ngành luật và chính sách công, luật và kinh tế, luật và xã hội học, luật và chính trị học, hành chính học

Nghiên cứu luật học là gì?

➤ Những gì chưa phải là nghiên cứu luật học?

- Báo cáo tóm tắt một vụ án, một văn bản pháp luật mới, một dự kiến sửa đổi luật
- Mô tả thực trạng, nhận diện khó khăn trong xây dựng và thực thi pháp luật
- Giới thiệu chương trình xây dựng pháp luật của ngành, pháp quy của địa phương
- Tóm tắt các chính sách và quy định pháp luật, tập hợp văn bản luật một cách đơn giản
- Các thông tin gom lại một cách dễ dàng, hiển nhiên, không cần phương pháp khoa học

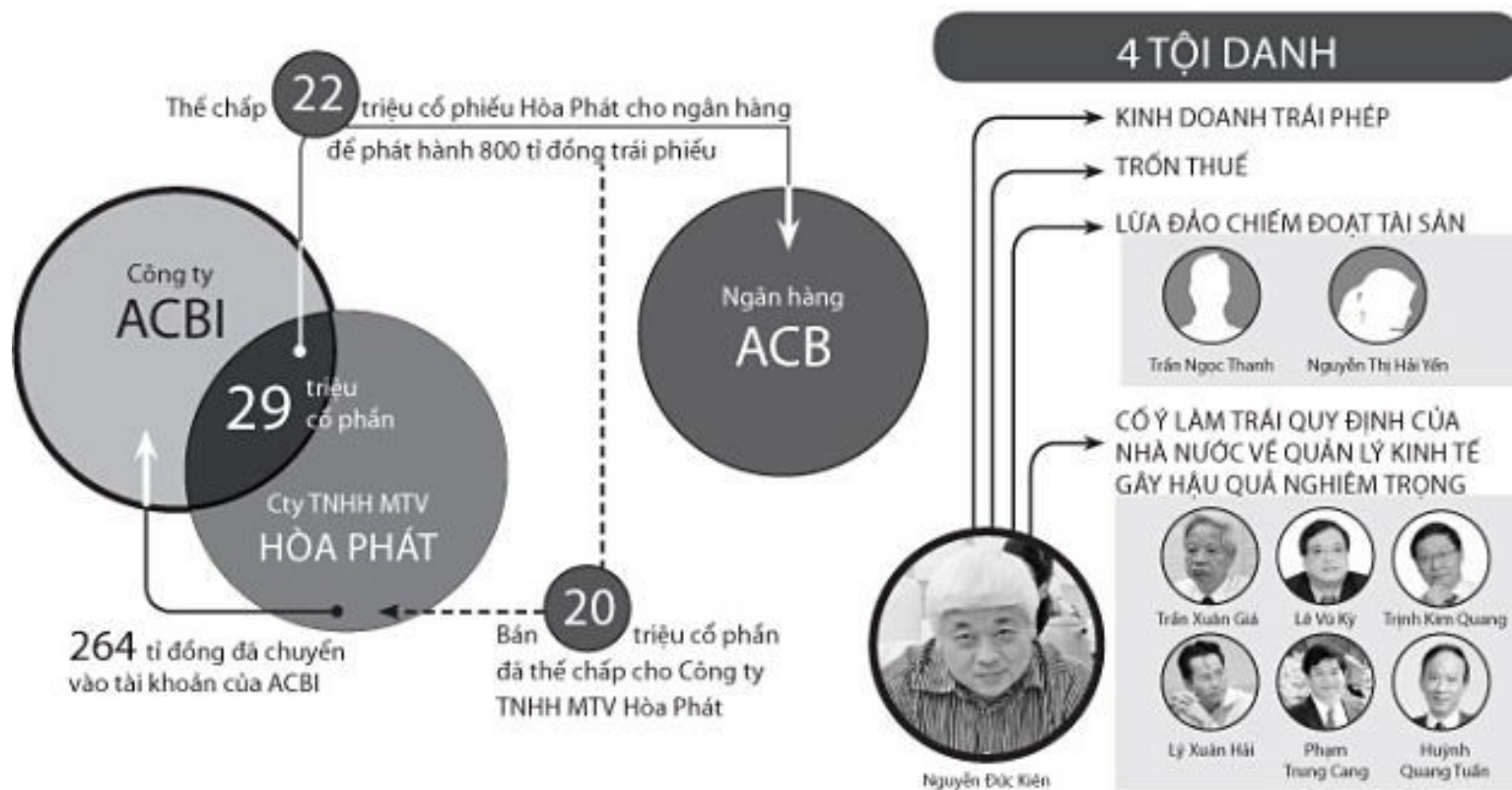
Nghiên cứu học thuyết pháp lý: Một dạng nghiên cứu định tính

- **Sự kiện (Facts)**
 - Thu thập chứng cứ
 - Điều tra
 - Thống kê, mô tả
 - Phỏng vấn
- **Vấn đề pháp lý (Legal Issues):** Vấn nạn/nạn đề hoặc vấn đề
 - Tùy vào hệ nhận thức: Lợi ích, Giá trị
- **Tìm luật điều chỉnh (Finding law)**
 - Tìm ra luật như thế nào, tìm cách hiểu luật như thế nào
 - Nếu chưa có luật => đề xuất luật de lege ferenda
- **Biện luận, lập luận (Reasoning)**
- **Các lựa chọn** và quyết định, kết luận

Các bước tiến hành nghiên cứu luật học

- Để thu thập sự kiện phải làm gì: thống kê, mô tả, quan sát
 - Thu thập từ báo chí
 - Thu thập từ tạp chí pháp lý
 - Thu thập từ hội thảo, trao đổi, phỏng vấn, điều tra
- Để phát hiện vấn đề pháp lý phải làm gì: Nguyên nhân có phải từ pháp luật ROCCIPI?
 - Nghĩ thật kỹ: Có phải nguyên nhân do luật?
- Để đánh giá chất lượng, ảnh hưởng của pháp luật (OECD, RIA)
- Để phát hiện vấn đề và biện luận: Phải có một hệ nhận thức chắc chắn (paradigm)

Paradigm: Từ giá trị và lợi ích nào để nhìn nhận, đánh giá sự kiện?

Tìm ra vấn đề: Khuấy động não bộ

Làm sao kiểm soát tốt hơn phần vốn trong DNNN?

Giải pháp sở hữu

Giải pháp cạnh tranh

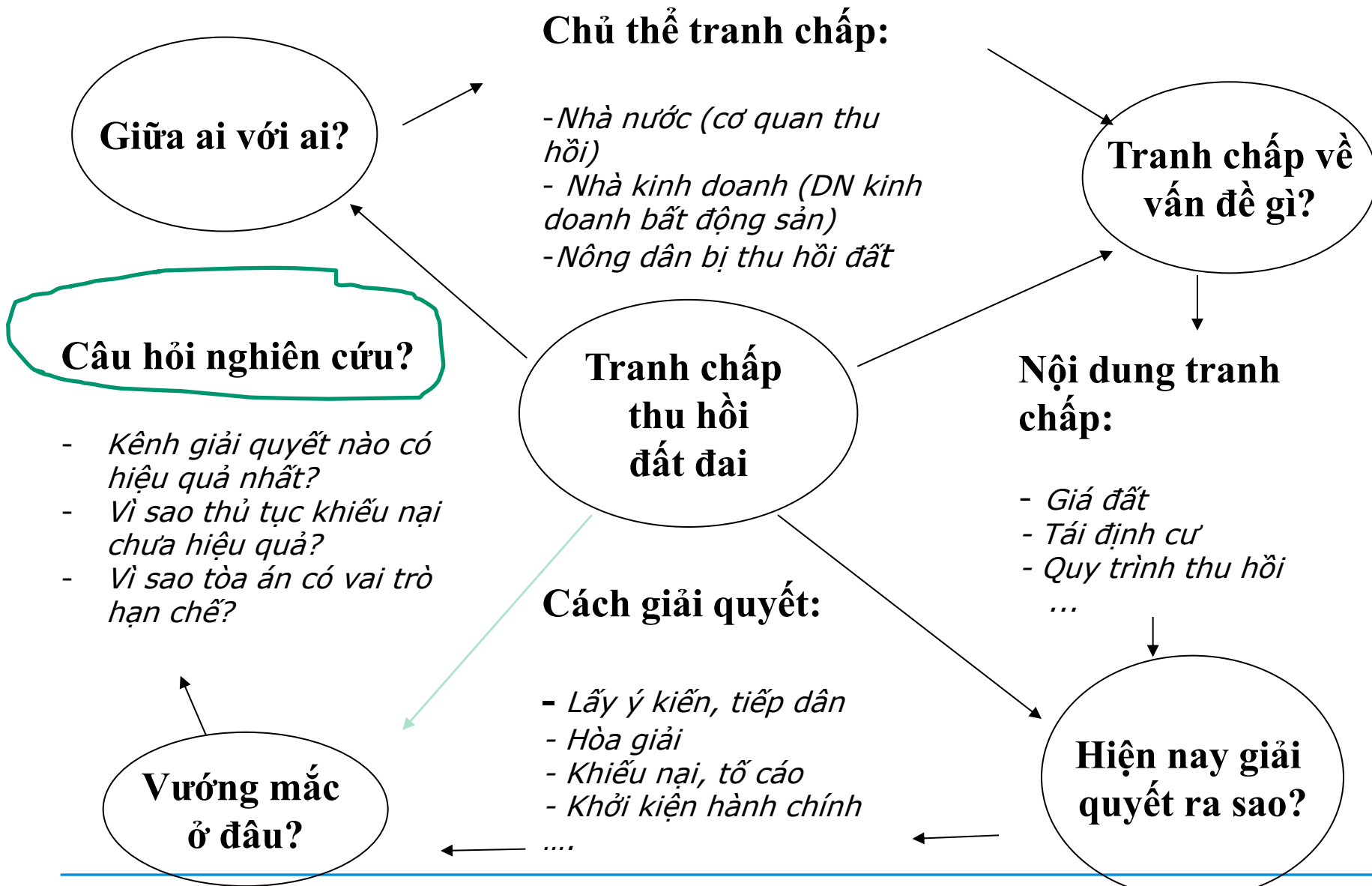
Giải pháp quản trị

Giải pháp khác

Giải pháp đầu tư công

Giải pháp minh bạch

Giải pháp khác

Để tìm ra luật (Finding law)

- **Hiểu ngôn ngữ pháp luật**
 - Từ điển luật học: *Thuật ngữ, Tục dao, Thói quen diễn đạt*
 - Giáo trình
 - Sách tham khảo, Tạp chí, Hội thảo, Luận án, Luận văn
- **Tìm luật:** văn bản theo hàng dọc
 - *Cổ luật => Văn bản cũ => Luật hiện hành => Dự kiến sửa đổi*
- **Tìm luật:** văn bản theo hàng ngang
 - *Tất cả văn bản và nguồn luật có liên quan*
- **Tìm luật:** law in action Hướng dẫn, Kết luận của Tòa án, Ấn lệ
- **Tìm luật:** Áp dụng các Kỹ thuật phân tích luật viết (tựa như logic ứng dụng, tu từ học, tìm hiểu ý định thực sự của nhà làm luật)

Ý đồ của người làm luật
 Mục đích, giá trị của quy định
 Quy tắc ẩn trong văn bản
 Để phát triển luật

Mục đích phân tích luật viết

Phân tích luật viết

Vì sao phải phân tích luật viết

Luật không rõ nghĩa
 Luật lạc hậu
 Luật mâu thuẫn
 Luật không đầy đủ
 Không phải lúc nào cũng
 đồng nghĩa với pháp luật.

Phân tích như thế nào?

Thu thập VBPL

**Hiểu ngôn ngữ pháp lý
 (Thuật ngữ, định nghĩa,
 thành ngữ pháp lý)**

**Theo hàng dọc
 (Từ cổ luật, tiền lệ lịch sử
 tới hiện tại)**

**Theo hàng ngang
 (VBPL có liên quan)**

**Chú giải, biện luận
 dựa trên câu chữ của luật**
Phát triển luật
Phân tích lịch sử

- Luật chung, luật riêng
- Nguyên tắc, ngoại lệ
- Cấu trúc quy phạm
- Biện luận tương tự
- Suy lý mạnh
- Suy lý ngược
- Diễn dịch
- Quy nạp

Nhận biết vấn đề pháp luật

Trục trặc trong điều hành

Hạn chế quyền của người dân

Thi hành luật kém hiệu quả

Lý do khác, (ví dụ thiếu luật)

Tham vấn chính sách cải cách pháp luật

Đối tượng liên quan trực tiếp

Quan chức lập pháp
Quan chức điều hành

Giới chuyên môn luật
Công chúng, kinh nghiệm khác

Tổng hợp và phân tích dữ liệu

Phát biểu vấn đề pháp luật

Luận điểm ủng hộ cải cách pháp luật

Luận điểm chống cải cách pháp luật

Các lựa chọn cải cách pháp luật

Báo cáo thảo luận cải cách pháp luật

Kiến nghị chính thức

Sáng kiến lập pháp, Ưu tiên lập pháp, Bản dự thảo luật

Chu kỳ thay đổi chính sách công

